

یادگیری خود تنظیم

و

راهبردهای یادگیری

تالیف

محسن دایر عیدی نیا

دانشجوی دکترای روانشناسی تربیتی

دانشگاه لرستان

۱۳۹۸

انتشارات آریا

سرشناسه	دلیور عبدی‌نیا، محمود، ۱۳۴۳-
عنوان و نام پدیدآور	یادگیری خودتنظیم و راهبردهای یادگیری/ تالیف محمود دلیور عبدی‌نیا.
مشخصات نشر	کرج: آذرگان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۶۲۳ص: مصور، جدول.
شابک	978-622-7040-03-6
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	یادداشت
یادداشت	یادداشت
موضوع	موضوع
موضوع	Motivation in education:
موضوع	یادگیری
موضوع	Learning:
موضوع	موفقیت تحصیلی
موضوع	Academic achievement:
ردی بندی کنگره	LB۱۰۶۵:
ردی بندی موئی	۲۷۰/۱۵۴:
شماره کتابشناسی ملی	۵۹۱۲۳۲۰:

کرج، جاده ملا، گلستان، ۴۳، ساختمان دیبا، واحد ۲۹ - کد پستی: ۳۱۶۶۹۳۶۸۶۹

عنوان کتاب: یادگیری خودتنظیم و راهبردهای یادگیری

نویسنده: محمود دلیور عبدی‌نیا

انتشارات آذرگان

نوبت چاپ: اول

شابک: 978-622-7040-03-6

چاپ و لیتوگرافی: چاپ پارمیدا

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۶۰۰۰۰۰ ریال

www.ketabo.com

پیشگفتار

یادگیری مادام العمر یکی از ضرورت‌های زندگی متمدن امروز ماست. انسان متمدن بدون یادگیری قادر به ادامه زندگی مطلوب نیست. یادگیری در عمق زندگی انسان ریشه گرفته است. با ورود به عصر تکنولوژی (فن آوری) نیاز انسان به یادگیری از محدوده های آموزش و پرورش رسمی فراتر رفته است و ضرورت پذیرفتن مسئولیت یادگیری و رشد فردی برای احاد جامعه یک امر غیر قابل انکار شده است. اگرچه آموزش و پرورش باید زمینه های رشد فردی و اجتماعی را تدارک ببیند، زندگی مدرن فراتر از توان نظام های آموزشی و پرورشی توسعه یافته است.

خود تنظیمی ریشه ای است برای نفوذ به اعماق یادگیری و استفاده از حداکثر زمان موجود و استعداد های نهفته آدمی یادگیری به سمتانیک و سنجیده برای رسیدن به اوج حیطه های تخصص با تعیین اهداف بلند مدت و کوتاه مدت، برنامه ریزی پیچیده برای بکار بردن روشها و راهبردهای یادگیری و عملکرد ممکن گردیده است. خود تنظیمی فراتر از یک ابزار یادگیری و عملکرد، با نظام درونی خود انسان در هم تنیده است و رسمی شیوه زندگی را به ارمغان آورده است. توانمندیهای این حیطه جدید به اندازه ای بوده است که متفکرین و دانشمندان به فکر تعریف جدیدی از یادگیری و محیط های نیرومند یادگیری برآمده اند.

در این کتاب مولف بر آن است که یادگیری خود تنظیمی را بربردهای یادگیری و عملکرد را از دیدگاه های مختلف بصورت تفصیلی با استفاده از منابع اصیل تاریخی، ردازان و پژوهشگران این حیطه تشریح کند. نگاه عمیق به این حیطه از روانشناسی تربیتی حدود چهار دهه است که آغاز شده است و به پیشرفتهای چشمگیری دست یافته است. سیاست سازان و برنامه ریزان جامع مختلف به ارزش نظری و عملی این حیطه آگاه گشته اند و در صدد آن هستند که آن را به عمل در آورند.

مولف در سال ۱۳۹۷ کتاب مقدماتی در زمینه یادگیری خود تنظیم به چاپ رسانده است (عبدی نیا، ۱۳۹۷) که در آن بخشی از نظریه پردازی ها و یافته های تحقیقی را گرد آوری کرده است. کتاب حاضر علاوه بر یادگیری خود تنظیم به معرفی حیطه راهبردهای یادگیری نیز پرداخته است که اگرچه ارتباط نزدیکی با حیطه خود تنظیمی دارد خود یک حیطه مستقل با تاریخچه جداگانه ای است که در زمینه یادگیری انسان و بخصوص یادگیری آموزشگاهی نقش بسزایی داشته است. البته مولف در صدد آن است که کتابی مستقل در زمینه راهبردهای یادگیری و خود تنظیمی به نگارش در آورد.

شایان ذکر است که این حیطه هنوز در کشور ما کاملاً شناخته شده نیست و در اوایل رشد خود است؛ و از طرف دیگر به تمامی منابع دسترسی کامل وجود ندارد و به ناچار از منابع موجود حداکثر استفاده صورت گرفته است. تلاش بر آن بوده است که از منابع اصلی مولفین صاحب نظر در این حیطه استفاده شود.

تمرکز اصلی این کتاب بر مفاهیم جاری خود تنظیمی و درک مفهومی این حیطه بوده است. بخش قابل توجه ای از منابع در اثر پیشین مولف مطرح شده اند و خواننده و پژوهشگر علاقه مند می تواند به بیشتر منابع موجود از طریق منابع این کتاب دست یابد. درک مفهومی خود تنظیمی علاوه بر اثر آن در زمینه های پژوهشی، در زمینه های نظریه پردازی، و کاربردهای آموزشی و حرفه ای مهم و اساسی تأثیری می شود. از آنجایی که نظریه پردازی در جامعه علمی ما، به زعم مولف، چندان مورد توجه نبوده است یکی از اهدافی که مولف در پی آن است نظریه پردازی در این حیطه علمی می باشد.

مخاطبین اصلی این اثر در درجه اول محققین و صاحب نظران در رشته روانشناسی تربیتی و دیگر رشته های علوم تربیتی روانشناسی هستند و لذا از توضیح مفاهیم ابتدایی روانشناسی تربیتی در آن خود داری شده است. اما با تأکید بر درک مفهومی امکان استفاده برای دیگر متخصصین، مربیان، و معلمان نیز فراهم آمده است. و به عنوان آنکه زمینه های کاربردی نیز مورد توجه بوده اند. بایسته است که در حیطه های مختلف رشته روانشناسی تربیتی کتب تخصصی بیشتری به رشته تحریر در آید و نیاز جامعه رو به رشد ایران عزیز تأمین گردد. روانشناسی تربیتی از جمله رشته هایی است که نقش بسزایی در رشد و توسعه جامعه ما می تواند داشته باشد.

پیشگیری کتاب. فصل اول به مدل کلی خود تنظیم اختصاص یافته است که زمینه درک و ورود به مطالب دشوار تر را فراهم آورده است. مولف به دانشی که در این زمینه بدست آورده است دیدگاهی کلی از خود تنظیمی را ارائه کرده است. فصل دوم به آشنایی با زمینه راهبردهای یادگیری پرداخته است و مولف این حیطه را که ارتباط نزدیکی با یادگیری خود تنظیم دارد، تشریح کرده است. فصل سوم نگاهی کلی به دیدگاه ها و مدل های جاری خود تنظیمی کرده است که مقدمه ای برای تفاوت های بین دیدگاه ها و مدل ها ایجاد می کند. باید توجه داشت که خود تنظیمی رشته ای جوان است که هنوز در مراحل اولیه رشد خود می باشد و علاوه بر اینگونه گوناگونی های دیدگاه ها و مدل ها برای پویایی تفکر و اندیشه در این حیطه بسیار مفید خواهد بود. فصول ۴ تا ۸ به دیدگاه ها و مدل های مولفین اصلی این زمینه پرداخته است و شامل مدل ها و نظرات زیرمن، پینترچ، بوئیکرتر، وین و هدین، و افکلایدز می باشد. در ویرایش های بعدی در صدد آن هستیم که دیدگاه ها و مدل های دیگر را به این مجموعه اضافه کنیم. فصل نهم به کاربردها و مسائل آموزشی این حیطه پرداخته است و امکانات مختلف استفاده عملی این زمینه را فراهم کرده است. فصل دهم به سنجش و اندازه گیری

و نقش آن در رشد این حیطه پرداخته است و کاربردهای سنجش و اندازه گیری را به بحث گذاشته است.

امید آنکه این اثر مقبول جامعه علمی و فرهنگی کشور عزیزمان ایران قرار گیرد و ره توشه ای برای مولف فراهم آورد.

محمود دلیر عبدی نیا

دانشجوی دکترای روانشناسی تربیتی

دانشگاه لرستان

۱۳۹۸

انتشارات آذرگان

www.ketab.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
فصل اول یادگیری خود تنظیم چیست؟.....	۱۱
تعریف یادگیری خود تنظیم Self-Regulated Learning.....	۱۳
بخش اول زمینه های یادگیری خود تنظیم.....	۱۹
بخش دوم فرایندهای یادگیری خود تنظیم.....	۲۷
بخش سوم حیطه های یادگیری خود تنظیم.....	۵۱
بخش چهارم یکپارچه سازی مولفه های خود تنظیمی و آموزش اثربخش.....	۵۹
فصل دوم راهبردهای یادگیری و خود تنظیمی.....	۶۹
(۱) راهبردهای یادگیری.....	۷۱
(۲) فرایند ساخت.....	۷۵
(۱) مدلها یادگیری راهبردی.....	۸۱
(۲) انواع راهبردها.....	۸۲
(۵) راهبردهای یادگیری خود تنظیم.....	۸۷
(۶) راهبردهای مهم یادگیری خود تنظیم.....	۸۹
(۷) طبقه بندی جامع راهبردهای یادگیری.....	۹۳
(۸) جدیدترین طبقه بندی راهبردها.....	۹۷
فصل سوم دیدگاه ها و مدلهای یادگیری خود تنظیم.....	۱۱۳
بخش اول دیدگاه های یادگیری خود تنظیم.....	۱۱۶
بخش دوم مدلهای یادگیری خود تنظیم.....	۱۳۵
مقایسه مدلهای یادگیری خود تنظیم.....	۱۵۶
فصل چهارم مدلهای (یمرمن) از یادگیری خود تنظیم.....	۱۵۹
فرایندها و بازده های هوشی.....	۱۶۰
اکتساب تخصص.....	۱۶۱
مدل سه جانبه اجتماعی شناختی.....	۱۶۶
باورهای دانش آموزان.....	۱۷۵
بهبود فرایندهای یادگیری خود تنظیم از طریق آموزش شناختی اجتماعی.....	۱۸۱
مدل چند سطحی آموزش خود تنظیمی.....	۱۸۲
مدل مرحله ای چرخشی.....	۱۹۲
یکپارچه سازی جنبه های انگیزشی و فراشناختی.....	۱۹۲
دیدگاه مرحله ای چرخشی با توجه به فرایند متخصص شدن.....	۱۹۷
پیشنهادهای برای پژوهش آینده.....	۳۰۸
فصل پنجم مدل پیلتریج از یادگیری خود تنظیم.....	۳۱۱

- (۱) پیش فرضهای یادگیری خود تنظیم ۲۱۵
- (۲) چارچوب مفهومی یادگیری خود تنظیم ۲۱۹
- (۴) مراحل یادگیری خود تنظیم ۲۲۱
- (۴) حیطه های یادگیری خود تنظیم ۲۲۷
- (۵) راهبردهای یادگیری خود تنظیم ۲۳۵
- (۶) شرح تفصیلی مدل پستریج از یادگیری خود تنظیم ۲۳۷
- (۷) فرایندهای انگیزشی ۲۵۵
- (۸) پژوهش در زمینه یادگیری، انگیزش، و خود تنظیمی ۲۶۳
- (۹) نقش دانش فراشناختی در یادگیری، تدریس، و سنجش ۲۶۶
- (۱۰) پرسشنامه راهبردهای انگیزش یافته یادگیری (MSLQ) ۲۶۷

فصل ششم یادگیری خود تنظیم از دیدگاه مولیک بونیگرتز ۲۷۱

- بخش اول باورهای انگیزشی و یادگیری خود تنظیم ۲۷۵
- بخش دوم مدلهای یادگیری خود تنظیم بونیگرتز ۲۸۶
- (۱) مدل سه لایه ای یادگیری خود تنظیم ۲۸۷
- (۲) فرایندهای یادگیری خود تنظیم ۲۹۹
- (۳) مدل شش مولفه ای یادگیری خود تنظیم ۳۰۲
- (۴) مدل یادگیری انطباقی یا مدل پیمانه موازی ۳۱۷
- (۵) مدل پردازش دوگانه بونیگرتز ۳۲۰
- کاربردها و ابزارها ۳۲۴
- خطوط راهنما و پیشنهادات ۳۲۵

فصل هفتم یادگیری خود تنظیم از دیدگاه وین و هدوین ۳۳۵

- بخش اول دیدگاه های نظری برای بررسی یادگیری خود تنظیم ۳۴۰
- بخش دوم مدل وین و هدوین از یادگیری خود تنظیم ۳۵۴
- بخش سوم نقش فراشناخت در فرایندهای مطالعه و یادگیری ۳۷۱
- بخش چهارم مطالعه بعنوان یادگیری خود تنظیم ۳۷۷
- بخش پنجم اندازه گیری، پژوهش آینده، و کاربردها ۳۹۲

فصل هشتم تعامل فراشناخت با انگیزش و عاطفه ۴۰۱

- بخش اول مدل غنی شده فراشناخت ۴۰۷
- بخش دوم وجوه و سطوح کاربرد فراشناخت ۴۱۴
- بخش سوم روابط بین فراشناخت، انگیزش، و عاطفه ۴۲۸
- بخش چهارم مدل انگیزشی عاطفی یادگیری خود تنظیم ۴۴۵
- (۱) سطح شخص ۴۴۷
- (۲) سطح تکلیف - شخص ۴۵۴
- (۳) کاربرد سطح تکلیف - شخص ۴۵۸

کاربردها برای نظریه و پژوهش ۴۶۷

فصل نهم کاربردها و آموزش ۴۶۹

(۱) رشد پردازش خوب اطلاعات ۴۷۲

(۲) آموزش دانش آموزان برای ایجاد مهارت‌های خود تنظیمی ۴۷۵

(۳) ماهیت راهبردها و آموزش راهبردی ۴۷۹

(۴) تشویق دانش آموزان به یادگیری خود تنظیم ۴۹۰

(۵) چالش‌های پرورش یادگیری خود تنظیم در کلاس ۴۹۳

(۶) کاربرد تفصیلی راهبردها برای یادگیری موثر ۵۰۴

(۷) آموزش راهبردها بر اساس طبقه بندی میر ۵۰۸

(۸) جهت‌گیرهای آینده چالش برای آموزش و پرورش ۵۴۲

فصل دهم ابزارها و روشهای اندازه گیری ۵۴۵

مقیاس‌های سنجش و اندازه گیری ۵۴۸

روشهای پژوهش کیفی و کمی ۵۵۴

بخش اول سنجش یادگیری خود تنظیم از طریق روشهای کمی ۵۵۶

(۱) پرسشنامه ای خود گزارشی ۵۵۶

(۲) پرسشنامه ۵۰-۵۱ راههای یادگیری و مطالعه (LASSI) ۵۵۹

(۳) پرسشنامه راهبردی نای انگلس بافته یادگیری MSLQ ۵۶۷

(۴) پرسشنامه راهبردهای یادگیری فارگرا و همکاران (۲۰۰۹) ۵۷۴

(۵) مقیاس مصاحبه ای یادگیری خود تنظیم (SRLIS) ۵۷۵

(۶) سودمندیها و عدم سودمندیهای مربوط به کاربرد روشهای کمی ۵۸۰

بخش دوم نوع آوریهای روش شناختی و مقیاسهای یادگیری خود تنظیم ۵۸۲

بخش سوم تحلیل چند پرسشنامه خود گزارشی و ابرام های نمونه ۶۰۱

سمن آفر ۶۱۷